

УДК 911.3:338.124:330.34(477.86/.87)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ МІСТ ОБЛАСНОГО ЗНАЧЕННЯ І РАЙОНІВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛ. ЛІСОВИМИ РЕСУРСАМИ

Ф. Кіпчач

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. П. Дорошенка, 41, 79000, м. Львів, Україна*

Обчислено рівень забезпеченості населення міст обласного значення та адміністративних районів Львівської обл. лісовими ресурсами. Виконано їхню класифікацію за рейтинговими значеннями показників індексу забезпеченості лісовими ресурсами з розрахунку до середніх значень для міст і районів.

Ключові слова: лісові ресурси, населення, міста обласного значення, адміністративні райони.

Сьогодні важливою є класифікація (групування) міст обласного значення і районів Львівської обл. стосовно забезпечення їхнього населення лісовими ресурсами. Наявність лісових ресурсів та сприятливі природні умови – головні чинники розселення українців, їхньої господарської діяльності та життєзабезпечення, а також розвитку продуктивних сил і галузей господарства на певній території. Зазначимо, що лісові ресурси є відновлювальними, тому обсяги їхнього природного відновлення можна дуже точно розрахувати. Поселенська і господарська діяльність населення повинна орієнтуватись на раціональну організацію їхнього використання.

Еволюція лісів та лісистості України, антропогенна трансформація лісового покриву й сучасні методи лісогосподарювання в Українських Карпатах, використання та охорона земель лісогосподарського призначення та лісів на інших категоріях земель висвітлені в працях С. Генсірука [1], О. Чубатого [11], П. Теліша, [9], М. Чернявського, В. Парпана, Р. Бродовича та ін. [10], Ф. Кіпчача [5], а також у Державній програмі “Ліси України” на 2002–2015 рр. та Загальнодержавній програмі використання та охорони земель [3, 4]; теоретико-методологічні засади збалансованого розвитку регіонів різних ієрархічних рівнів, а також систему індикаторів та інтегральний економіко-географічний показник збалансованості розвитку – у працях С. Лісовського [6, 7]; класифікаційні дані розподілу лісів та лісовкритих площ і наявного населення в розрізі адміністративно-територіальних одиниць (міст обласного значення і районів Львівської області) станом на 1 січня 2012 р. – у таблицях статистичного щорічника Львівської обл. за 2011 р. [2, 8].

Об’єктом нашого дослідження є забезпечення населення міст обласного значення і районів Львівської обл. лісовими ресурсами. *Мета* – обчислення рівня забезпеченості населення міст обласного значення і районів області лісовими ресурсами з розрахунку на особу та індексу забезпеченості населення цих адміністративно-територіальних одиниць лісовими ресурсами з розрахунку до середніх значень для міст і районів, а також укладання карт-схеми груп міст і районів області за рейтинговими значеннями показників індексу.

Обчислення індексу забезпеченості населення міст обласного значення і районів Львівської області лісовими ресурсами виконано за такими *відносними показниками*.

1. Рівнем забезпеченості населення міст обласного значення і районів області лісовими ресурсами з розрахунку на особу, який обчислювали за формулою

$$P = \frac{S}{H}, \quad (1)$$

де P – рівень забезпеченості населення міст обласного значення і районів області лісовими ресурсами з розрахунку на особу, га/особу; S – ліси та лісовкриті площі міст обласного значення і районів області, тис. га; H – кількість населення міст обласного значення і районів області, тис. осіб.

2. Індексом забезпеченості населення міст обласного значення і районів області лісовими ресурсами з розрахунку до середніх значень для цих адміністративно-територіальних одиниць, який визначали за формулою

$$I = \frac{S_0}{H_0} : \frac{S_1}{H_1} \quad (2)$$

де I – індекс забезпеченості населення міст обласного значення і районів області лісовими ресурсами з розрахунку до середніх значень для цих адміністративно-територіальних одиниць, умовн. од.; S_0 – ліси та лісовкриті площі міст обласного значення і районів області, тис. га; H_0 – кількість населення міст обласного значення і районів області, тис. осіб; S_1 – загальна площа лісів та лісовкритих земельних ділянок міст обласного значення і районів області, тис. га; H_1 – загальна кількість населення міст обласного значення і районів області, тис. осіб.

Значення цих показників є найбільш прийнятливими та доступними для аналізу та оцінювання забезпеченості населення міст і районів області лісовими ресурсами. Результати таких досліджень дають змогу диференціювати напрями і заходи стосовно освоєння та раціональної організації їхнього використання.

Вихідні статистичні та картографічні дослідження засвідчили, що в області виникли великі контрасти забезпечення населення міст і районів лісовими ресурсами. Зважаючи на показники індексу забезпеченості населення міст обласного значення і районів області лісовими ресурсами з розрахунку до середніх значень для цих адміністративно-територіальних одиниць станом на 1 січня 2012 р., можна виокремити шість груп міст і п'ять груп адміністративних районів області (див. таблицю, рисунок).

А. Міста обласного значення.

1. Перша група міст із дуже високим рівнем (0,0190–0,0095 га на особу) та індексом (4,750–2,375) забезпеченості населення міст обласного значення лісовими ресурсами з розрахунку на особу. До цієї групи належать міста Новий Розділ (P становить 0,019 га/особу; I – 4,750) і Борислав (0,012 га/особу; 3,000), які є найбільш забезпеченими серед міст обласного значення лісовими ресурсами з розрахунку на особу і за показниками індексу I посідають перше та друге місця.

2. Для другої групи характерний високий рівень (0,0094–0,0048 га на особу) та індекс (2,374–1,188) забезпеченості населення міст обласного значення лісовими ресурсами з розрахунку на особу. До цієї групи зачислено м. Дрогобич (P становить 0,006 га/особу; I – 1,500).

Місто є дещо менш забезпеченим лісовими ресурсами з розрахунку на особу порівняно з описаними вище. Рейтинг міста за показниками індексу I – третє місце.

Рівень забезпеченості населення міст обласного значення і районів Львівської обл. лісовими ресурсами

Адміністративно-територіальна одиниця	Ліси та лісовкриті площі, тис. га [7, с. 273]	Кількість наявного населення, тис. осіб [1, с. 20]	Ліси та лісовкриті площі з розрахунку на особу, га	Індекс забезпеченості населення міста і району лісовими ресурсами, умовн. од.		Ранги за індексом забезпеченості населення лісовими ресурсами	
				міста з розрахунку до середнього показника – 0,004	райони з розрахунку до середнього показника – 0,491	міста	райони
Львівська обл.	694,5	2 540,9	0,273	–	–	–	–
Міста обл. значення*	5,100	1 135,7	0,004	1,000		–	–
Львів	3,400	758,1	0,004	1,000		4	
Борислав	0,460	37,1	0,012	3,000		2	
Дрогобич	0,578	98,1	0,006	1,500		3	
Моршин	0,000	6,1	0,000	0,000		9	
Новий Розділ	0,560	28,8	0,019	4,750		1	
Самбір	0,040	35,0	0,001	0,250		5–6	
Стрий	0,030	60,2	0,0005	0,125		7	
Трускавець	0,030	29,6	0,001	0,250		5–6	
Червоноград	0,002	82,7	0,00002	0,005		8	
Райони	689,4	1 405,2	0,491		1,000	–	–
Бродівський	39,9	60,2	0,663		1,350		5
Буський	20,6	46,4	0,444		0,904		9
Городоцький	9,5	69,3	0,137		0,279		20
Дрогобицький	47,5	74,5	0,638		1,299		6
Жидачівський	19,4	71,1	0,273		0,556		17
Жовківський	32,6	109,3	0,298		0,607		14
Золочівський	26,1	70,0	0,373		0,760		12
Кам'янка-Бузький	17,8	57,4	0,310		0,631		13
Миколаївський	18,7	63,3	0,295		0,601		15
Мостиський	16,8	57,4	0,293		0,597		16
Перемишлянський	28,7	40,1	0,716		1,458		4
Пустомитівський	16,5	112,9	0,146		0,297		19
Радехівський	30,6	48,6	0,630		1,283		7
Самбірський	12,0	69,5	0,173		0,352		18
Сколівський	104,9	47,4	2,213		4,507		1
Сокальський	36,0	93,6	0,385		0,784		11
Старосамбірський	57,4	78,2	0,734		1,495		3
Стрийський	24,8	62,1	0,399		0,813		10
Турківський	68,0	50,3	1,352		2,754		2
Яворівський	61,6	123,6	0,498		1,014		8

* Ліси та лісовкриті площі міст обласного значення обчислені за відсотковими значеннями категорії цих земель станом на 1 січня 2012 р., які наведено у Статистичному щорічнику Львівської обл. за 2011 р. [7, с. 274].

3. Третя група міст зі значним рівнем (0,0047–0,0024 га на особу) та індексом (1,187–0,594) забезпеченості населення міст обласного значення лісовими ресурсами з розрахунку на особу. До цієї групи належить м. Львів (P становить 0,004 га/особу; I – 1,000). Рейтинг міста за індексом I – четверте місце.

4. Четверта група об'єднує міста Самбір (P становить 0,001 га/особу; I – 0,250) і Трускавець (0,001 га/особу; 0,250). Для цієї групи міст визначено середній рівень (0,0023–0,0006 га на особу) та індекс (0,593–0,148) забезпеченості населення лісовими ресурсами з розрахунку на особу. Рейтинг міст за індексом I – п'яте та шосте місця.

5. Для п'ятої групи характерний низький рівень (0,0005–0,0003 га на особу) та індекс (0,147–0,074) забезпеченості населення міст обласного значення лісовими ресурсами з розрахунку на особу. До цієї групи зачислено м. Стрий (P становить 0,0005 га/особу; I – 0,125). Рейтинг міста за індексом I – сьоме місце. Проблема забезпечення населення міста лісовими ресурсами є актуальною.

6. Шоста група міст із дуже низьким рівнем (менше 0,0002 га на особу) та індексом (менше 0,073) забезпеченості населення міст обласного значення лісовими ресурсами з розрахунку на особу. До цієї групи належать м. Червоноград (P становить 0,00002 га/особу; I – 0,005) та м. Моршин, на території якого лісовкритих земельних ділянок нема. Проблема забезпечення населення цих міст лісовими ресурсами особливо актуальна. Рейтинг міст – восьме–дев'яте місця.

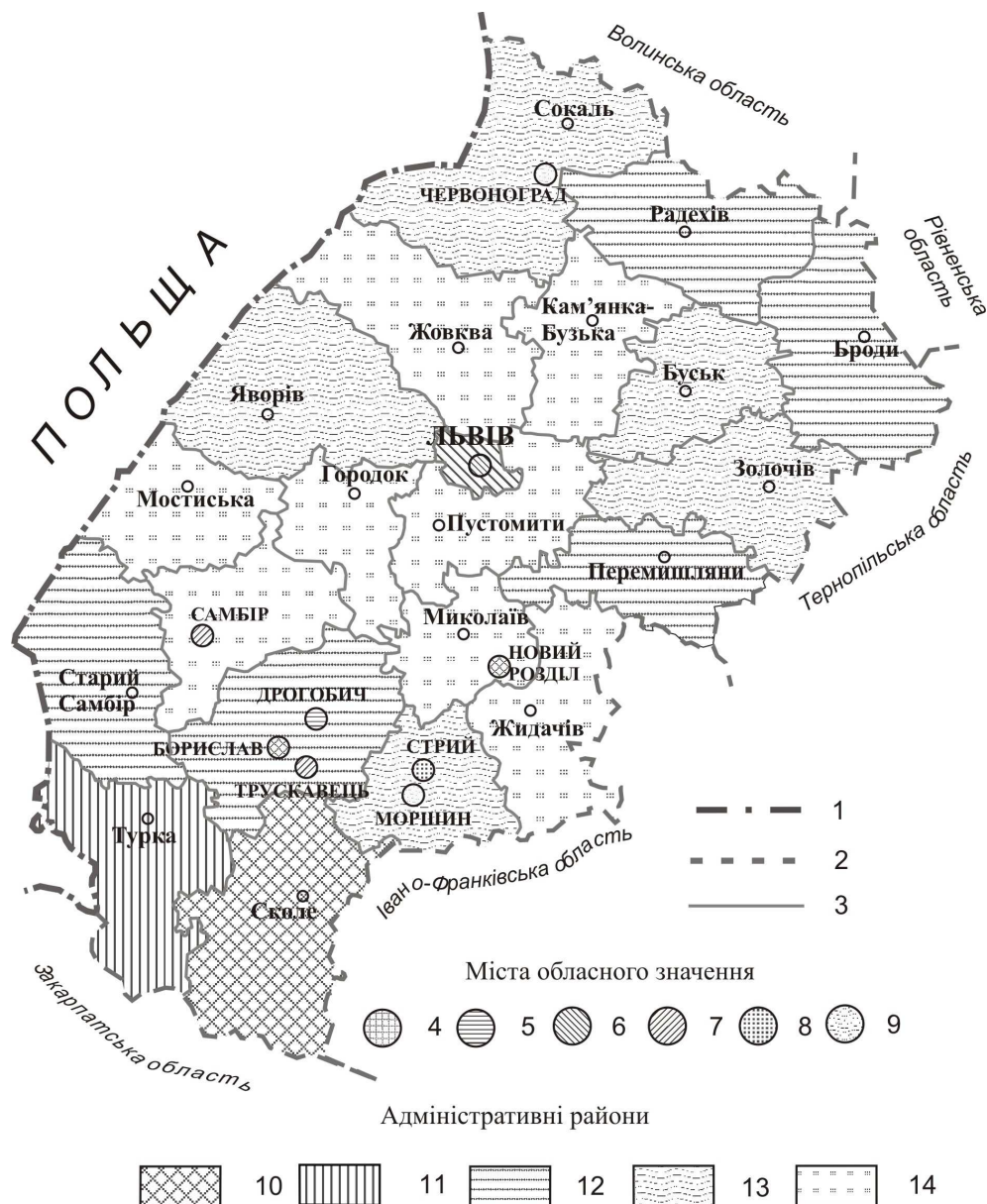
Б. Райони Львівської області.

1. Перша група районів із надто високим рівнем (2,213–1,383 га на особу) та індексом (4,507–2,815) забезпеченості населення районів області лісовими ресурсами з розрахунку на особу. До цієї групи належить Сколівський р-н (P становить 2,213 га/особу; I – 4,507), який є найбільш забезпеченим серед районів області лісовими ресурсами з розрахунку на особу і за показниками індексу I посідає перше місце.

2. Для другої групи характерний дуже високий рівень (1,382–0,968 га на особу) та індекс (2,814–1,969). До цієї групи зачислено Турківський р-н (P становить 1,352 га/особу; I – 2,754). Район дещо менше забезпечений лісовими ресурсами з розрахунку на особу порівняно зі Сколівським р-ном. Рейтинг району за індексом I – друге місце.

3. Третя група об'єднує п'ять районів: Старосамбірський (P становить 0,734 га/особу; I – 1,495), Перемишлянський (0,716 га/особу; 1,458), Бродівський (0,663 га/особу; 1,350), Дрогобицький (0,638 га/особу; 1,299) та Радехівський (0,630 га/особу; 1,283). Для цієї групи районів визначено високий рівень (0,967–0,553 га на особу) та індекс (1,968–1,123) забезпеченості їхнього населення лісовими ресурсами. Рейтинг районів за індексом I – третє–сьоме місця.

4. Четвертій групі притаманний значний рівень (0,552–0,345 га на особу) та індекс (1,122–0,701) забезпеченості населення адміністративних районів області лісовими ресурсами з розрахунку на особу. До цієї групи належать Яворівський (P становить 0,498 га/особу; I – 1,014), Буський (0,444 га/особу; 0,904), Стрийський (0,399 га/особу; 0,813), Сокальський (0,385 га/особу; 0,784) та Золочівський (0,373 га/особу; 0,716) райони. Рейтинг районів за індексом I – восьме–дванадцятье місця.

Індекс забезпеченості населення міст обласного значення та адміністративних районів лісовими ресурсами станом на 1 січня 2012 р.

1 – державний кордон; 2 – межі адміністративних областей; 3 – межі адміністративних районів. Міста обласного значення: 4 – 4,750–2,375; 5 – 2,374–1,188; 6 – 1,187–0,594; 7 – 0,593–0,148; 8 – 0,147–0,074; 9 – 0,073–0,000. Адміністративні райони: 10 – 4,507–2,815; 11 – 2,814–1,969; 12 – 1,968–1,123; 13 – 1,122–0,701; 14 – 0,700–0,279

5. П'ята група районів із середнім рівнем (0,344–0,137 га на особу) та індексом (0,700–0,279) забезпеченості населення районів області лісовими ресурсами з розрахунку на особу. Ця група охоплює Кам'янка-Бузький (P становить 0,310 га/особу; I – 0,631), Жовківський (0,298 га/особу; 0,607), Миколаївський (0,295 га/особу; 0,601), Мостиський (0,293 га/особу; 0,597), Жидачівський (0,273 га/особу; 0,556), Самбірський (0,173 га/особу; 0,352), Пустомитівський (0,146 га/особу; 0,297) і Городоцький (0,137 га/особу; 0,279) райони. Проблема забезпечення населення цих адміністративних районів лісовими ресурсами є актуальною. Рейтинг районів за індексом I – тринадцяте – двадцяте місця.

Аналіз описаних значень показників засвідчив таке:

– у Львівській області виникли великі контрасти забезпечення населення міст обласного значення та адміністративних районів лісовими ресурсами;

– міста Новий Розділ, Борислав і Дрогобич є найбільш забезпеченими серед міст обласного значення лісовими ресурсами з розрахунку на особу і за показниками індексу I посідають перше–третє місця;

– у містах Червоноград і Моршин проблема забезпечення населення лісовими ресурсами є особливо актуальною;

– найбільш забезпеченими серед адміністративних районів області лісовими ресурсами є Сколівський, Турківський, Старосамбірський, Перемишлянський, Бродівський, Дрогобицький та Радехівський райони;

– актуальною є проблема забезпечення населення лісовими ресурсами в Кам'янка-Бузькому, Жовківському, Миколаївському, Мостиському, Жидачівському, Самбірському, Пустомитівському і Городоцькому районах;

– оскільки лісові ресурси є відновлювальними, то обсяги їхнього природного відновлення можна точно розрахувати. Якщо обсяги використання накопичених запасів деревини не перевищуватимуть щорічне відновлення, то можна повністю уникнути виснаження цих ресурсів;

– сучасну і майбутню стратегію лісокористування в області мають визначати дві тенденції: *перша* – щораз більша потреба в деревинній сировині за умов дефіциту лісу в Україні та порушення вікового складу порід; *друга* – різке зростання кліматорегулювальної, захисної, санітарно-гігієнічної, рекреаційно-туристичної та естетичної функції лісів.

Отже, поселенська і господарська діяльність населення повинна орієнтуватись на раціональну організацію лісокористування та лісовідновлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Генсірук С. А. Ліси України / С. А. Генсірук. – Львів : НТШ, 2002. – 496 с.
2. Геополітична і економічна характеристика / Статистичний щорічник Львівської області за 2011 р. : Ч. 2. – Львів : ГУСОЛ, 2012. – С. 18–25.
3. Державна програма “Ліси України” на 2002–2015 роки від 29 квітня 2002 р. № 581. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/581-2002-p/page2>.

4. Загальнодержавна програма використання та охорони земель від 2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.myland.org.ua/index.php?id=1532&lang>
5. Кіпчач Ф. Землі України: категорії, право власності, стан використання, охорона : навч. посібник / Ф. Кіпчач. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. – 240 с.
6. Лісовський С. А. Економіко-географічні засади збалансованого розвитку України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра геогр. наук : спец. 11.00.02 “економічна та соціальна географія” / Сергій Антонович Лісовський; НАН України. Ін-т географії. – К., 2004. – 36 с.
7. Лісовський С. А. Аналіз збалансованості економічного, екологічного і соціального розвитку регіонів України / С. А. Лісовський // Укр. геогр. журн. – 2008. – № 1. – С. 43–47.
8. Природні ресурси та охорона навколишнього природного середовища / Статистичний щорічник Львівської області за 2011 р. : Ч. 2. – Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2012. – С. 272–284.
9. Теліш П. С. Антропогенна трансформація в лісах Верхньодністровських Бескидів і шляхи її оптимізації / П. С. Теліш // Вісник Львів. ун-ту. Сер. геогр. – 2009. – Вип. 37. – С. 187–199.
10. Чернявський М. В. Порадник Карпатського лісівника / М. В. Чернявський, В. І. Парпан, Р. І. Бродович [та ін.]. – Івано-Франківськ : Фоліант, 2008. – 368 с.
11. Чубатий О. В. Захисна роль карпатських лісів / О. В. Чубатий. – Ужгород : Карпати, 1966. – 134 с.

Стаття: надійшла до редакції 5.04.2013

доопрацьована 6.06.2013

прийнята до друку 12.07.2013

**THE PROVIDING OF POPULATION BY THE FOREST RESOURCES
IN THE CITIES OF THE VALUE OF OBLAST
AND THE ADMINISTRATIVE RAIONS IN THE LVIV REGION**

F. Kiptach

*Ivan Franko National University of Lviv,
P. Doroshenka Str., 41, 79000, Lviv, Ukraine*

The level of material well-being of population of cities of regional value and administrative districts of the Lviv area is calculated by forest resources. Their classification is conducted on the rating values of indexes of index of provision of forest resources from a calculation to the mean values for cities and districts.

Key words: forest resources, populations, cities of regional value, administrative districts.

ОБЕСПЕЧЕНИЕ НАСЕЛЕНИЯ ГОРОДОВ ОБЛАСТНОГО ЗНАЧЕНИЯ И РАЙОНОВ ЛЬВОВСКОЙ ОБЛ. ЛЕСНЫМИ РЕСУРСАМИ

Ф. Киптач

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. П. Дорошенко, 41, 79000, г. Львов, Украина*

Вычислено уровень обеспеченности населения городов областного значения и административных районов Львовской обл. лесными ресурсами. Проведено их классификацию по рейтинговым значениям показателей индекса обеспеченности лесными ресурсами с расчета до средних значений для городов и районов.

Ключевые слова: лесные ресурсы, население, города областного значения, административные районы.